

अनुसूची २

(दफा ४ तथा अनुसूची-१ को भाग-२ सँग सम्बन्धित)

बबई राजपत्र

बबई गाउँपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड: ९ बबई, दाङ

संख्या: ७

मिति: २०८२/१२/२३

भाग-२

बबई गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, हापुरे, दाङ

बबई आधारभूत अस्पताल (सञ्चालन तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि, २०८२

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ को उपदफा (३)
बमोजिम सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

बबई आधारभूत अस्पताल (सञ्चालन तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि, २०८२

प्रस्तावना:

बबई गाउँपालिका भित्र बसोवास गर्ने आम नागरिक स्वास्थ्य सेवाबाट वञ्चित हुने अवस्था आउन नदिन उपलब्ध श्रोत र साधनको समुचित उपयोग गर्दै नेपालको संविधानले स्थानीय तहलाई प्रत्याभूत गरेको स्वास्थ्य सम्बन्धी अधिकार कार्यान्वयन गर्न, गाउँपालिकाबाट उपलब्ध हुने आधारभूत स्वास्थ्य सेवालाई सहज, प्रभावकारी, व्यवस्थित र गुणस्तरीय बनाउन गाउँपालिकाले स्थापना गरेको बबई आधारभूत अस्पताल सञ्चालन गर्न वाञ्छनीय भएकोले, बबई गाउँपालिकाको स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७६ को दफा ५७ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी मिति २०८३/१०/०८ गतेको गाउँ कार्यपालिकाले स्वीकृत गरी यो कार्यविधि लागु गरेको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (क) यो कार्यविधिको नाम " बबई आधारभूत अस्पताल (सञ्चालन तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि, २०८२" रहेको छ ।

(ख) यो कार्यविधि तुरुन्त लागु हुनेछ ।

२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,

(क) "अस्पताल" भन्नाले बबई गाउँपालिकाबाट सञ्चालन हुने १५ शैयाको बबई आधारभूत अस्पताललाई सम्झनु पर्दछ ।

(ख) "अध्यक्ष" भन्नाले आधारभूत अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ग) "उपाध्यक्ष" भन्नाले आधारभूत अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिका उपाध्यक्षलाई सम्झनु पर्दछ ।

(घ) "सदस्य" भन्नाले आधारभूत अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिका सदस्यलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ङ) "मेडिकल सुपरिटेन्डेन" भन्नाले आधारभूत अस्पतालको प्रशासनिक प्रमुखको जिम्मेवारी पाएको मेडिकल अधिकृतलाई सम्झनु पर्दछ ।

(च) "चिकित्सक" भन्नाले नेपाल चिकित्सक परिषदमा कानूनबमोजिम दर्ता भएका बिरामीको स्वास्थ्य परीक्षण, रोग निदान तथा उपचारमा संलग्न जनशक्तिलाई सम्झनु पर्दछ ।

(छ) "स्वास्थ्यकर्मी" भन्नाले नेपाल स्वास्थ्य व्यवसायी परिषदमा कानूनबमोजिम दर्ता भई बिरामीको स्वास्थ्य परीक्षण, उपचार तथा निदानात्मक कार्यमा संलग्न जनशक्तिलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ज) "नर्सिङ्ग कर्मचारी" भन्नाले नेपाल नर्सिङ्ग परिषदमा कानूनबमोजिम दर्ता भई बिरामीको उपचार तथा स्याहार सम्भारमा संलग्न जनशक्तिलाई सम्झनु पर्दछ ।

(झ) "प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत" भन्नाले बबई गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ञ) "प्रशासनिक कर्मचारी" भन्नाले आधारभूत अस्पतालको प्रशासनिक तथा लेखा सम्बन्धी जिम्मेवारी प्राप्त जनशक्तिलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ट) "सहयोगी कर्मचारी" भन्नाले आधारभूत अस्पतालको सेवा सञ्चालनका लागि सहयोग पुर्याउने गरी खटाइएका जनशक्तिलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ठ) "सरसफाई कर्मचारी" भन्नाले आधारभूत अस्पतालको भित्र तथा बाहिर सरसफाईको काममा खटाइएका जनशक्तिलाई सम्झनु पर्दछ ।

- (ड) "पदाधिकारी" भन्नाले बबई आधारभूत अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सदस्य र सदस्य-सचिवलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ढ) "गाउँपालिका" भन्नाले बबई गाउँपालिकालाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ण) "शाखा" भन्नाले बबई गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखालाई सम्झनु पर्दछ ।
- (त) "ऐन" भन्नाले जनस्वास्थ्य ऐन, २०७५ लाई सम्झनु पर्दछ ।
- (थ) "नियमावली" भन्नाले जनस्वास्थ्य नियमावली, २०७७ लाई सम्झनु पर्दछ ।
- (द) "कार्यविधि" भन्नाले बबई आधारभूत अस्पताल (सञ्चालन तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि, २०८२ लाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ध) "भवन संहिता" भन्नाले भवन ऐन, २०५५ को दफा ३ को उपदफा (२) बमोजिम नेपाल सरकारबाट स्वीकृत राष्ट्रिय भवन संहिता सम्झनु पर्दछ ।
- (न) "समिति" भन्नाले बबई आधारभूत अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।

परिच्छेद-२

अस्पतालको स्थापना र सेवाको मापदण्ड

३. **अस्पतालको स्थापना:** (१) ०आमजनतालाई उपचारात्मक, निदानात्मक, प्रतिकारात्मक, प्रवर्द्धनात्मक स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न बहिरङ्ग र अन्तरङ्ग सेवा सहित १५ शैयाको एक आधारभूत अस्पतालको स्थापना गरिनेछ ।
- (२) यस कार्यविधि बमोजिम स्थापना हुने अस्पतालको नाम " बबई आधारभूत अस्पताल, बबई -३, हंसपुर, दाङ" रहनेछ । संक्षिप्तमा यसलाई बबई आधारभूत अस्पताल भनिनेछ ।
- (३) बबई आधारभूत अस्पतालको अनुसूचि-१ बमोजिमको आफ्नै छाप हुनेछ ।
- (४) बबई आधारभूत अस्पतालको अनुसूचि-२ बमोजिम आफ्नो छुट्टै लेटर प्याड हुनेछ ।
४. **आधारभूत अस्पतालको सञ्चालन:** जन स्वास्थ्य नियमावली, २०७७ को नियम १२ को उपनियम (२) बमोजिम गाउँ कार्यपालिकाले निर्णय गरेको मितिदेखि आधारभूत अस्पताल सञ्चालन गरिनेछ ।
५. **अस्पतालको सेवा र संगठन:** (१) यस कार्यविधि बमोजिम स्थापना हुने आधारभूत अस्पतालको अनुसूचि-३ बमोजिमको सांगठनिक संरचना रहनेछ ।
- (२) यस कार्यविधि बमोजिम सञ्चालित आधारभूत अस्पतालबाट जनस्वास्थ्य नियमावली, २०७७ को नियम ३ बमोजिमका आधारभूत स्वास्थ्य सेवाका साथसाथै नियम ९ बमोजिम देहायका सेवाहरू प्रदान गरिनेछः
- क. अनुसूचि-१ मा उल्लेखित आधारभूत स्वास्थ्य सेवा
१. खोप सेवा
 २. एकिकृत नवजात शिशु तथा बालरोग व्यवस्थापन, पोषण सेवा, गर्भवती, प्रसव तथा सुत्केरी सेवा, परिवार नियोजन सेवा, गर्भपतन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सेवा
 ३. सरूवा रोग सम्बन्धी सेवा
 ४. नसर्ने रोग तथा शारीरिक विकलाङ्गता सम्बन्धी सेवा
 ५. मानसिक रोग सम्बन्धी सेवा
 ६. जेष्ठ नागरिक स्वास्थ्य सम्बन्धी सेवा
 ७. सामान्य आकस्मिक अवस्थाका सेवा
 ८. स्वास्थ्य प्रवर्द्धन सेवा
 ९. आयुर्वेद तथा अन्य परम्परागत स्वास्थ्य सेवा
- ख. नियम ९ मा उल्लेखित देहायबमोजिका चिकित्सकीय सेवाहरू (बहिरङ्ग तथा अन्तरङ्ग सेवा)
१. सामान्य चिकित्सा
 २. सामान्य शल्यक्रिया
 ३. स्त्री तथा प्रसूति
 ४. बाल तथा शिशु सेवा

५. सामान्य दन्त सेवा
- ग. देहायबमोजिमका आकस्मिक सेवाहरू
१. आकस्मिक सेवा
२. आधारभूत आकस्मिक शल्यक्रिया सेवा (BEONC समेत)
३. आकस्मिक प्रयोगशाला तथा रक्तसञ्चार सेवा
४. निदानात्मक सेवा
- घ. प्रयोगशाला सेवा
- ङ. रेडियो इमेजिङ्ग सेवा
- च. फार्मसी सेवा
- छ. मेडिको लिगल सेवा
- ज. संघीय तथा प्रादेशिक सरकारको मन्त्रालयले समय समयमा तोकेका अन्य सेवाहरू ।

६. गुणस्तर सुनिश्चितता सम्बन्धी मापदण्ड: (१) यस कार्यविधि बमोजिम सञ्चालन हुने आधारभूत अस्पतालबाट प्रदान गरिने स्वास्थ्य सेवाहरू स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड (पहिलो संशोधन), २०७८ ले तोकेअनुसार देहायबमोजिमको गुणस्तर सुनिश्चितता हुने गरी मापदण्डको पालना गरेको हुनु पर्नेछ:
- (क) अस्पतालबाट बहिरङ्ग सेवा लिन आउने सेवाग्राहीको चापको आधारमा नाम दर्ता, विशेषज्ञ परामर्श तथा निदानात्मक सेवा र फार्मसी सेवा छिटो छरितो रूपमा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
 - (ख) अस्पतालले विभिन्न विभागहरूबाट प्रदान गर्ने सेवाहरू स्तरीय रूपमा सञ्चालन गर्न कार्य निर्देशिका तयार गरी लागु गर्नु पर्नेछ ।
 - (ग) अस्पतालले विश्व स्वास्थ्य संगठनले निर्धारण गरेका मापदण्ड बमोजिम संक्रमण रोकथामको व्यवस्था गरेको हुनु पर्दछ र सोको नियमित एवं प्रभावकारी अनुगमन गर्नुपर्नेछ ।
 - (४) अस्पतालले विशेषज्ञ चिकित्सक तथा अन्य चिकित्सकले सेवा दिने समयतालिका र दिन बारे स्पष्ट खुल्ने गरी सबैले देखे ठाउँमा राखिएको हुनुपर्नेछ ।
 - (५) अस्पतालबाट तोकिएको सेवा तोकिएको सम्बन्धित विशेषज्ञ चिकित्सक, अन्य चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीहरूबाट दिने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
 - (६) अस्पतालमा सेवा लिन आउने सेवाग्राहीहरूलाई सहज रूपमा सेवा दिन र सेवालाई व्यवस्थित गर्न सोधपुछ/सहायता कक्ष स्थापना गर्नु पर्नेछ ।
 - (७) अस्पतालले सेवाग्राहीले लिन चाहेको सेवा चाहेको विशेषज्ञ चिकित्सक वा अन्य चिकित्सकबाट दिने व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ ।
 - (८) अस्पताल क्षेत्र वरिपरी तथा सबै विभागहरूको सरसफाई स्वास्थ्य मापदण्ड अनुसार नियमित रूपमा हुनु पर्नेछ ।
 - (९) सबैले देखे ठाउँमा उजुरी पेटिका, नागरिक बडापत्र र सूचना अधिकारीको फोटो, सम्पर्क नम्बर सहित अस्पतालको परिसरमा राख्नु पर्नेछ । आएका उजुरी, जनगुनासो सुन्ने अधिकारी तोकिएको उजुरी जनगुनासो समाधान गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ । गुनासो सम्बोधन हुन नसकेमा कारण सहित सम्बन्धित व्यक्तिलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
 - (१०) अस्पतालमा कार्यरत चिकित्सक, नर्सिङ्ग कर्मचारी, स्वास्थ्यकर्मी र अन्य कर्मचारीहरूको सेवाको शर्त सम्बन्धी नियम बनाई पालना गर्नुपर्नेछ ।
 - (११) विशेषज्ञ चिकित्सक र चिकित्सकलाई निजी क्लिनिकमा काम गर्न र अस्पतालको प्रशासनिक काम दिइने छैन । अस्पतालमा अतिरिक्त समय काम गर्ने चिकित्सकलाई थप भत्ता उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।
 - (१२) विरामी र विरामीको रेखदेख गर्ने व्यक्तिलाई रोग र उपचार पद्धतिबारे जानकारी दिई सेवा दिने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
 - (१३) अस्पतालबाट चौविसे घण्टा चिकित्सक, नर्सिङ्ग कर्मचारी तथा स्वास्थ्यकर्मीको व्यवस्था गर्न कार्यतालिका तयार गरी आकस्मिक शैया क्षमता र विरामीको चापको आधारमा चिकित्सक एवं स्वास्थ्यकर्मी परिचालन गर्नु पर्नेछ ।

- (१४) आकस्मिक विभागबाट बिरामी भर्ना गर्ने, रेफर गर्ने व्यक्तिको रेफरल प्रक्रिया र बिरामी सार्ने पद्धति स्पष्ट परिभाषित हुनु पर्दछ ।
- (१५) अस्पतालमा उपचारका लागि आउने विपन्न असहाय र बेवारिसे बिरामीको लागि कूल अस्पताल शैयाको दश प्रतिशत शैया छुट्याई अनिवार्य रूपमा निःशुल्क उपचार उपलब्ध गराउनु पर्दछ ।
- (१६) उपदफा (१४) र (१५) बमोजिम उपलब्ध गराइएको उपचार सेवाको अभिलेख राखि गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा नियमित प्रतिवेदन बुझाउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- (१७) अस्पतालले विपद व्यवस्थापन कार्ययोजना बनाएको हुनु पर्नेछ । सो कार्यका लागि सम्पर्क व्यक्ति तोकि सोको जानकारी गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयलाई दिनुपर्नेछ ।

०

७. अस्पतालको सेवाको गुणस्तर तथा मापदण्ड अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था: (१) अस्पतालले प्रदान गरेको सेवाको गुणस्तर तथा मापदण्ड अनुगमनको लागि देहायबमोजिमको व्यवस्था गरिनेछ:

(क) अस्पतालले ० प्रदान गरेको सेवाहरूको यस कार्यविधिमा उल्लेखित मापदण्ड बमोजिम गुणस्तर भए नभएको सम्बन्धमा प्रत्येक वर्ष व्यवस्थापन परीक्षण तथा स्वःमूल्याङ्कन गराई सोको प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र गाउँ कार्यपालिकामा कानूनले तोकेबमोजिमको ढाँचामा अनिवार्य रूपमा पेशगर्नु पर्नेछ ।

(२)

(ख) यस कार्यविधि बमोजिम अनुगमन निरीक्षणका क्रममा दिएको निर्देशन पालना नगरेमा, कार्यविधि बमोजिमको गुणस्तर तथा मापदण्ड पुरा नगरेमा र गुणस्तर परीक्षणको वार्षिक प्रतिवेदन पेश नगरेमा प्रमुखलाई विभागीय कारवाही गरिनेछ ।

(४)

(ग) यस कार्यविधिमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि अन्य प्रचलित कानून बमोजिम गरिने अनुगमनलाई यो व्यवस्थाले रोकेको मानिने छैन ।

८. अस्पतालको पूर्वाधार सम्बन्धी मापदण्ड: (१) अस्पतालले सेवा सञ्चालन गर्दा देहायबमोजिमका पूर्वाधारसम्बन्धी मापदण्ड पुरा गरेको हुनुपर्नेछ ।

क. अस्पताल रहने स्थान धुवाँ, धुलो, ध्वनि, जल तथा जमिन प्रदुषणबाट मुक्त भएको हुनुपर्नेछ ।

ख. अस्पताल स्थापना हुने स्थानमा सडक यातायातको सहज पहुँच भएको हुनुपर्नेछ ।

ग. पानी, बिजुली र इन्टरनेट सेवा चौविसै घण्टा उपलब्ध भएको हुनुपर्नेछ ।

घ. अस्पताल रहने क्षेत्र र हाताभित्र उपयुक्त सुरक्षाको व्यवस्था भएको हुनुपर्नेछ ।

ङ. सवारी साधन पार्किङको लागि पर्याप्त ठाउँको व्यवस्था भएको हुनुपर्नेछ ।

च. अस्पताल परिसरमा स्वस्थ वातावरणको लागि वृक्षारोपण तथा बगैँचाको व्यवस्था गरी हरियाली प्रवर्धन गर्नु पर्नेछ ।

छ. अस्पताल परिसरभित्र प्रतिकालको व्यवस्थासँगै स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा सञ्चारको लागि टेलिभिजनको व्यवस्था भएको हुनु पर्नेछ ।

ज. जोखिमपूर्ण फोहरमैला व्यवस्थापनको लागि उपयुक्त प्रविधिको व्यवस्था गर्नुको साथै फोहरमैला व्यवस्थापन ऐन, २०६८ तथा फोहरमैला व्यवस्थापन नियमावली, २०७० बमोजिम अस्पतालबाट निस्कने फोहरमैला व्यवस्थापनका लागि आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्था मिलाएको हुनु पर्नेछ ।

(२) अस्पतालबाट प्रदान गरिने आकस्मिक सेवाको लागि देहायबमोजिमको पूर्वाधार सम्बन्धी मापदण्ड पुरा गरेको हुनु पर्नेछ:

क. कूल शैया क्षमताको कम्तीमा पन्ध्र प्रतिशतका दरले आकस्मिक कक्षमा शैयाहरू उपलब्ध हुनु पर्नेछ । आकस्मिक सेवाका लागि छुट्याइएको शैयालाई देहायबमोजिम वर्गीकरण गरी सेवा दिने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

१. रातो Red Zone (R) = अति सिकिस्त बिरामीको लागि एक शैया

२. पहिलो Yellow Zone (Y) = सिकिस्त बिरामीको लागि एक शैया
 ३. हरियो Green Zone (G) = सामान्य बिरामीको लागि एक शैया
 ४. कालो Black Zone (B) = मृत्यु भइसकेका बिरामीलाई राख्न एक शैया
 ५. निगरानी कक्ष Observation Room/Bed = बिरामीलाई निगरानीको लागि एक शैया
 - ख. आकस्मिक कक्ष सञ्चालन गर्दा Ultrasound, X-ray, Lab room, OPD, IPD, OT कक्ष तथा अन्य वार्डहरूसम्म सजिलै बिरामी ल्याउन लैजान सकिने गरी हिल चेर, स्ट्रेचर, ट्रलीको व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ ।
 - ग. आकस्मिक कक्षमा प्रतिकालय ट्रायज (Triage Room) चेन्जिङ्ग कोठा (Changing Room), Medico Legal Case जस्तै Rape-Victim आदिको लागि गोपनीयता सुनिश्चित हुने कोठाको समेत व्यवस्था भएको हुनुपर्नेछ ।
 - घ. चौविसै घण्टा आकस्मिक सेवा दिने व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ ।
 - ङ. अस्पतालमा आकस्मिक सेवाका लागि दक्ष स्वास्थ्यकर्मी चौविसै घण्टा र चिकित्सक अनकलमा उपलब्ध हुने गरी व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ ।
 - च. प्रकोपजन्य रोगहरू, प्राकृतिक प्रकोप जस्ता पक्षहरूलाई विचार गरी आकस्मिक उपचार सेवाका लागि अस्पतालले विपद् व्यवस्थापन योजना बनाउनु पर्नेछ ।
 - छ. आकस्मिक सेवामा काम गर्ने जनशक्तिले कम्तीमा Basic Life Support (BLS), Primary Trauma Care (PTC), Advance Cardiac Life Support (ACLS), Advance Trauma Life Support (ATLS) आदि सम्बन्धी तालिम लिएको हुनुपर्नेछ ।
- (३) बहिरङ्ग विभागका लागि देहायबमोजिमका पूर्वाधार सम्बन्धी मापदण्ड पुरा गरेको हुनुपर्नेछः
- क. अस्पतालबाट प्रदान गरिने हरेक विशेषज्ञ सेवाको लागि ओ.पि.डी. कक्षको व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ ।
 - ख. अस्पतालका लागि सामान्यतया सामान्य चिकित्सा सेवा र स्त्री तथा प्रसूति सेवाको लागि छुट्टाछुट्टै कक्षको व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ । नेत्र चिकित्सा, दन्त चिकित्सा तथा आयुर्वेद चिकित्साको लागि पनि छुट्टाछुट्टै कक्षको व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ ।
 - ग. ० उपलब्ध भएसम्म सेवाग्राहीले रोजेको चिकित्सकसँग स्वास्थ्य परीक्षण गर्न पाउने व्यवस्था मिलाउन सकिने ।
- (४) अन्तरङ्ग विभागका लागि देहायबमोजिमको पूर्वाधार सम्बन्धी मापदण्ड पुरा गरेको हुनुपर्नेछः
- क. नर्सिङ्ग ड्युटी स्टेशनबाट प्रत्येक बिरामीको प्रत्यक्ष निगरानी गर्न सकिने गरी व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ । उक्त सुविधाको व्यवस्था गर्न नसकिने अवस्थामा प्रत्येक बिरामीको शैयामा कलबेलको व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ ।
 - ख. जनरल वार्डमा महिला र पुरुष बिरामीको लागि अलग अलग वार्डको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ । अलग व्यवस्था गर्न नसकिने अवस्था भएमा महिला बिरामीको लागि सुरक्षा र गोपनीयताको व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ ।
 - ग. अस्पतालमा वार्डको सुविधा हुने गरी ड्रेसिङ्ग रूम, काउन्सेलिङ्ग रूमको व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ ।
 - घ. अपाङ्गता भएका बिरामीहरूको लागि व्यक्तिगत सरसफाई र लुगा फेर्ने प्रयोजनको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ । साथै अस्पताल भवन बालबालिका, जेष्ठ नागरिक र अपाङ्गमैत्री हुनुपर्नेछ ।
 - ङ. एक क्युबिकल (Cubical) क्षेत्रमा छ शैया भन्दा बढी राख्न पाइने छैन ।
 - च. एकभन्दा बढी वार्ड भएमा हरेक वार्डको लागि अलग अलग नर्सिङ्ग स्टेशनको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
 - छ. अस्पतालमा आवश्यकता अनुसार चेन्जिङ्ग रूम, शौचालय, बाथरूम, स्टोर, नर्स तथा चिकित्सकको लागि ड्युटी रूमको व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ ।
 - ज. प्रसूति कक्ष तथा लेबर रूममा कम्तीमा एउटा कार्डियो-टोकोग्राफी मेशिन जडान गरिएको हुनुपर्नेछ ।
- (५) एलाइड हेल्थ तथा निदानात्मक सेवाका लागि देहायबमोजिमको पूर्वाधार सम्बन्धी मापदण्ड पुरा गरेको हुनुपर्नेछः
- क. प्रयोगशालाको सेवा सञ्चालनको लागि कम्तीमा २५० वर्ग फिट क्षेत्रफल हुनुपर्नेछ ।
 - ख. प्रयोगशालाको नक्साङ्कन (Lay Out) नमूना सङ्कलन देखि लिएर विसर्जनसम्म हुने गरी लजिकल फ्लो (Logical Flow) मिलाएको हुनुपर्नेछ ।

- ग. नमूना सङ्कलन, नमूना प्रोसेसिङ्ग, नमूना परीक्षण, रिपोर्टिङ्ग आदिको लागि छुट्टा छुट्टै क्षेत्रको व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ ।
- घ. तोकिएको कूल क्षेत्रफलको न्यूनतम् ७०% भाग प्रयोगशालासँग सम्बन्धित प्राविधिक परीक्षण गर्नको लागि छुट्टयाइएको हुनुपर्दछ । बाँकी ३०% भाग प्रयोगशालासँग सम्बन्धित अन्य कार्यहरू जस्तै: नमूना सङ्कलन, प्रतिकालय, मिटिङ्ग हल, कार्यालय क्षेत्र, भण्डार, शौचालय आदिको व्यवस्था गर्न सकिनेछ ।
- ङ. एक्स-रे सेवा प्रदान गर्दा विकिरणले पार्ने असर सावधानी अपनाउने विशेष समूहलाई खतराको सङ्केत दिई सेवा प्रदायक र सेवाग्राही दुवैले सावधानी अपनाउनु पर्दछ ।
- च. एक्स-रे सेवा सञ्चालन सम्बन्धी अन्य मापदण्ड स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड, २०७७ को दफा ४२ ले गरेको व्यवस्थाबमोजिम हुनुपर्नेछ ।
- (६) अस्पतालमा खोप, पोषण, मातृ तथा शिशु स्वास्थ्य, परिवार नियोजन, क्षयरोग, कुष्ठरोग जस्ता नेपाल सरकारको राष्ट्रिय स्वास्थ्य कार्यक्रमभित्र पर्ने प्रतिकारात्मक तथा प्रवर्द्धनात्मक स्वास्थ्य कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरेको हुनुपर्नेछ ।
- (७) औषधी पसल (Pharmacy) सञ्चालनको लागि देहायबमोजिमका पूर्वाधार सम्बन्धी मापदण्डहरू पुरा गरेको हुनुपर्नेछ:
- क. अस्पतालले आफ्नो हाताभित्र सुलभ फार्मसी सञ्चालनमा ल्याउनु पर्नेछ ।
- ख. चौविसै घण्टा फार्मसी सञ्चालनका लागि फार्मसी विषय अध्ययन गरेको जनशक्तिको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- ग. फार्मसी कक्षमा औषधीको गुणस्तर हास नहुने गरी सुरक्षित तवरले भण्डारण गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ । साथै ताप संवेदनशील औषधी तथा खोप भण्डारण तोकिएको तापक्रममा गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- घ. बिरामीको उपचारमा प्रयोग गरिने लागु औषधीहरू (Narcotics Drugs) लागु औषध नियन्त्रण ऐन, २०३३ बमोजिम अस्पतालले चिकित्सकको लिखित प्रेस्कृप्सन अनुसार मात्र वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाउनुको साथै औषधीको आम्दानी तथा वितरणको अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।
- ङ. म्याद नाघेका औषधीहरू नियमित रूपमा नेपाल स्वास्थ्य अनुसन्धान परिषदको Hospital Waste Management Guidelines मा उल्लेख भएकोमा सोहि बमोजिम र नभएको खण्डमा विश्व स्वास्थ्य संगठनको निर्देशिका बमोजिमको विधि अपनाई नष्ट गर्नु पर्नेछ ।
- च. आकस्मिक सेवाका लागि चाहिने आवश्यक औषधीहरू चौविसै घण्टा उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- छ. अस्पतालले बाह्य व्यक्तिलाई फार्मसी सञ्चालन गर्न दिएको अवस्थामा पनि सो व्यक्ति वा संस्थाले पनि अस्पतालले पालना गर्नुपर्ने माथि उल्लेखित शर्तहरू अनिवार्य रूपमा पालना गर्नुपर्नेछ ।
- ज. औषधीको विक्री मूल्यमा छुटको व्यवस्था भएमा सबैले देखे गरी टाँस गर्नुपर्नेछ ।
- झ. भवन संहितामा उल्लेखित मापदण्ड अनुरूप फार्मसी सञ्चालन गर्ने गरी भवन निर्माण गर्नुपर्नेछ ।
- (८) रक्तसञ्चार सेवाको लागि देहायबमोजिमको पूर्वाधार सम्बन्धी मापदण्ड पुरा गरेको हुनुपर्नेछ:
- क. अस्पताल हातामा रक्तसञ्चार केन्द्र (Blood Bank) को स्थापना भएको हुनुपर्नेछ । रक्त सञ्चार सेवाको सञ्चालन गर्न नसकिएको खण्डमा बिरामीको लागि आवश्यक पर्ने रगत उपलब्ध हुन सक्ने गरी व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ ।
- ख. रक्तसञ्चार केन्द्र सञ्चालनको लागि राष्ट्रिय जनस्वास्थ्य प्रयोगशालाले निर्धारण गरे अनुसारको मापदण्ड पुरा गरेको हुनुपर्नेछ ।
- (९) अस्पतालको व्यवस्थापन गर्दा देहायबमोजिमको पूर्वाधार सम्बन्धी मापदण्ड पुरा गरेको हुनुपर्नेछ:
- क. सोधपुछ तथा गुनासो सुनुवाई कक्ष: (१) सेवाग्राहीहरूको सुविधाको लागि आवश्यक कर्मचारी सहितको सोधपुछ कक्षको व्यवस्था हुनुपर्नेछ । (२) अस्पतालले प्रदान गर्ने सेवाको विषयमा सेवाग्राहीको गुनासो सुनुवाई गर्न उचित प्रवन्ध मिलाएको हुनुपर्नेछ ।
- ख. सूचनाको संप्रेषण: (१) अस्पताल हाताभित्र प्रभावकारी सूचना संप्रेषणको लागि आवश्यक यान्त्रिक टेलिफोन कलको व्यवस्थाको साथै आवश्यक आधुनिक संयन्त्रको उचित प्रयोग गरेको हुनुपर्नेछ । (२) अस्पतालमा सार्वजनिक सञ्चार सेवाको

व्यवस्था हुनुपर्नेछ । (३) प्रहरी, एम्बुलेन्स, दमकल जस्ता सेवा लगायतका आकस्मिक सेवाको टेलिफोन नम्बरहरू स्पष्ट देखिने गरी राख्नु पर्नेछ ।

ग. पानी वितरण: (१) अस्पतालमा बिरामी र अन्य व्यक्तिहरूका लागि चौविसै घण्टा शुद्ध पिउने पानी विश्व स्वास्थ्य संगठनले तोकेको मापदण्ड अनुरूप आपूर्ति हुनुपर्नेछ । (२) अस्पतालमा वितरण हुने पानीको गुणस्तर परीक्षण ६/६ महिनामा गराई सो को अभिलेख राखिएको हुनुपर्नेछ ।

घ. विद्युत आपूर्ति: (१) अस्पताल क्षेत्रभित्र र सबै विभागहरूमा चौविसै घण्टा विद्युत आपूर्ति हुने व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ । २४ सै घण्टा विद्युत आपूर्ति गर्न अटोमेटिक व्याकअप सिस्टम स्थापना गरेको हुनुपर्नेछ । (२) अन्य आकस्मिक कक्ष र संवेदनशील कक्षहरूमा आपत्कालिन विद्युत व्याकअप सिस्टम भएको हुनुपर्नेछ ।

ड. सरसफाई तथा शौचालय सम्बन्धी व्यवस्था: (१) अस्पतालको सम्पूर्ण क्षेत्र सधैं सफा राख्नु पर्नेछ । (२) अस्पतालमा देहायबमोजिमको सेवा दिइने कक्षहरू वा क्लिनिकमा शौचालयको व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।

(क) आकस्मिक कक्ष

(ख) प्रसूति कक्ष

(ग) प्रयोगशाला कक्ष

(घ) बहिरङ्ग विभागमा महिला र पुरुषको लागि छुट्टाछुट्टै

(ङ) चिकित्सक तथा कर्मचारीहरूको लागि आवश्यकता अनुसार

(च) सार्वजनिक शौचालय अपाङ्गमैत्री, महिला र पुरुषको लागि छुट्टाछुट्टै हुनुपर्नेछ ।

(३) अस्पताल हाताभित्र सेवाग्राही तथा सेवा प्रदायकका लागि पर्याप्त पानी र साबुन सहितको शौचालयको व्यवस्था हुनुपर्नेछ । (४) शौचालय सधैं सफा राखेको हुनुपर्नेछ ।

च. बिरामी कुरुवालालाई सुविधा: अस्पतालको वार्ड तथा अन्य उपचार दिने स्थानमा आवश्यकता अनुसार बिरामीको साथमा रहने एकजना कुरुवालालाई बस्न सक्ने प्रवन्ध मिलाएको हुनुपर्नेछ ।

छ. क्यान्टिनको सुविधा: अस्पताल हाताभित्र खाना पकाउन र खाना खाने अलग अलग ठाउँ सहितको सफा र सुविधायुक्त क्यान्टिनको व्यवस्था भएको हुनुपर्नेछ ।

ज. लन्ड्रीको व्यवस्था: (१) अस्पतालमा प्रयोग हुने एप्रोन, पञ्जा, जुत्ता, टोपी, तन्ना, तकियाको खोल, रुमाल जस्ता लुगा धुनको लागि लन्ड्रीको व्यवस्था हुनुपर्नेछ । (२) अस्पतालमा भर्ना भएका बिरामीको कपडा धुनको लागि व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ ।

झ. भण्डार व्यवस्था: (१) आपत्कालिन अवस्थामा प्रयोग हुने सामग्रीहरूको लागि अलगगै भण्डार कक्ष हुनुपर्नेछ । (२) अस्पतालको लागि लत्ताकपडा सरसफाई सामग्री, औजार उपकरण तथा औषधीको न्यूनतम मौज्जात रहनु पर्ने र सो सामग्रीको उपयुक्त भण्डारको लागि Refrigerator, Ventilation, Air Condition आदिको व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ ।

ञ. सुरक्षा व्यवस्थापन: (१) अस्पतालमा सुरक्षा व्यवस्था मिलाउन कम्तीमा २ वटा सुरक्षा गार्डको व्यवस्था भएको हुनुपर्नेछ । (२) आपत्कालिन अवस्थाको लागि तत्काल सेवा प्रदान गर्न राज्यका सुरक्षा निकायसँग समन्वय कायम गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ ।

ट. एम्बुलेन्स सञ्चालन: अस्पतालमा मेडिकल एटेन्डेण्ट सहितको एम्बुलेन्स अनिवार्य हुनुपर्नेछ र अस्पतालले त्यस्ता मेडिकल एटेन्डेण्टलाई Basic Emergency Medicine Training दिने व्यवस्था मिलाउनुका साथै राष्ट्रिय एम्बुलेन्स सञ्चालन निर्देशिका, २०७८ बमोजिम एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ ।

ठ. यातायातको व्यवस्था: अस्पतालले कम्तीमा रात्रीकालिन समयमा काम गर्ने कर्मचारीलाई आउन जान सवारी साधनको व्यवस्था अनिवार्य रूपमा मिलाएको हुनुपर्नेछ ।

ड. स्थान तथा जग्गा पूर्वाधार: (१) अस्पताल रहने स्थान: अस्पताल रहने स्थान छनौट गर्दा पायक पर्ने गरी प्रदूषणमुक्त क्षेत्रको छनौट गर्नुपर्नेछ । (२) अस्पताल सञ्चालनको लागि आफ्नै स्वामित्वको पर्याप्त जग्गा हुनुपर्नेछ ।

ढ. अस्पतालको भवन: (१) अस्पताल सेवा सञ्चालन गरिने भवनको नक्शा र डिजाइन भवन आचारसंहिता मापदण्डमा भएको व्यवस्था अनुसार स्वीकृत भएको हुनुपर्नेछ ।

(२) भवनमा सर्वसाधारणको जानकारीको लागि Disaster Management Plan तयार गरी सुरक्षा सम्बन्धी संकेत चिन्हहरू उपयुक्त स्थानमा प्रष्ट देखिने गरी राखिएको हुनुपर्नेछ ।

- (३) अस्पतालका कोठाहरू उपयुक्त भेन्टिलेशन वा वातानुकूलित यन्त्र राखिएको हुनुपर्नेछ ।
- (४) अस्पतालमा प्रशासनिक कार्यालय, ओ.पी.डी., प्रयोगशाला, बार्ड, फार्मसी, क्यान्टिनको व्यवस्था भएको हुनुपर्नेछ ।
- (५) अस्पतालमा हिलचेयर तथा ट्रलीको सहज आवागमनको व्यवस्था भएको हुनुपर्नेछ ।
- (६) प्रतिकालयमा आवश्यकता अनुसार बस्ने कुर्सीको व्यवस्था भएको हुनुपर्नेछ । सूचना पाटी, टेलिभिजन, पत्रपत्रिका लगायतका माध्यमबाट सूचना प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ ।
- (७) अस्पतालको कूल क्षेत्रफल प्रतिशैया ५० वर्गमिटरका दरले हुनुपर्नेछ । उक्त क्षेत्रभित्र सोधपुछ, नाम दर्ता कक्ष, प्रतिकालय, प्रवेशद्वार सहितको हलको क्षेत्र समावेश भएको हुनुपर्नेछ । सो बाहेक भान्सा घर, लुगा सुकाउने कोठा, जेनेरेटर कक्ष, कर्मचारी आवास तथा भण्डार कक्ष, मर्मत सम्भार कक्ष आदिको थप व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
- (८) बहिरङ्ग विभागको प्रत्येक कोठाको क्षेत्रफल कम्तीमा १२ वर्गमिटर हुनुपर्नेछ । शौचालय, प्रतिकालय, विशेषज्ञको सहयोगी रहने कक्षका लागि पर्याप्त स्थान हुनुपर्नेछ ।
- (९) बिरामीको चापको अनुपातमा सुविधाजनक हुने गरी फर्निचर सहित प्रतिकालयको व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
- (१०) आपत्कालिन सेवाको लागि प्रयोग हुने सवारी साधनहरू अस्पतालको आपत्कालिन कक्ष र अन्य ठाउँमा सहज रूपमा जानसक्ने गरी अलगगै बाटो र गेटको व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ ।
- (११) अस्पतालभित्र प्रवेश गर्ने र बाहिर निस्कने अलग अलग द्वार हुनुपर्नेछ ।
- (१२) सेवाग्राही र अस्पताल कर्मचारीहरूले प्रयोग गर्ने सवारी साधन र एम्बुलेन्स, दमकल जस्ता सवारीका लागि पार्किङ्गको व्यवस्था हुनुपर्नेछ । न्यूनतम पार्किङ्ग कूल जग्गाको २० प्रतिशत वा प्रति शैयाको लागि एउटा कार पार्किङ्ग गर्न मिल्ने स्थलमध्ये जुन बढी हुन्छ सोहि अनुसार हुनुपर्नेछ ।
- (१३) अस्पतालको भवन बालबालिका, जेष्ठ नागरिक तथा अपाङ्गमैत्री हुनुपर्नेछ ।
- (१४) हिलचेयर, ट्रली र स्ट्रेचरको पर्याप्त व्यवस्था हुनुपर्नेछ र यस्ता सामग्री राख्ने ठाउँ र चलाउने मानिसको समेत व्यवस्था भएको हुनुपर्नेछ ।
- ण. मर्मत सम्भारको व्यवस्था: (१) अस्पतालले प्रयोग गर्ने उपकरण तथा औजारहरू समयमा नै मर्मतको व्यवस्था हुनुपर्नेछ । साथै ठुलो र गम्भिर प्रकृतिका औजार उपकरणहरूको कम्पनिले निर्दिष्ट गरेको मर्मत गर्नुपर्ने अवधि अनुसार नियमित मर्मत सम्भार कार्य योजना बनाई सोहि अनुरूप मर्मत गरेको हुनुपर्नेछ । (२) अस्पतालको भवन, सवारी साधन, मेशिनरी यन्त्र उपकरण र अन्य विद्युतीय उपकरणहरूको नियमित मर्मत सम्भार गर्ने व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ । (३) मर्मत सम्भारको लागि छुट्टै कोषको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- (१०) वातावरण व्यवस्थापनको लागि देहायबमोजिमको मापदण्ड पुरा गरेको हुनुपर्नेछ:
- क. प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण वा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्दा फोहरमैला व्यवस्थापनको सम्बन्धमा पर्याप्त ध्यान दिनुपर्नेछ ।
- ख. प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण वा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनमा प्रस्ताव भएबमोजिम कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्नेछ ।
- (११) फोहरमैला व्यवस्थापनको लागि देहायबमोजिमको पूर्वाधार मापदण्ड पुरा गरेको हुनुपर्नेछ:
- क. अस्पतालबाट निस्कने फोहरमैलाको व्यवस्थापन अस्पतालबाट निष्काशित फोहरमैला व्यवस्थापन ऐन, २०६८ र फोहरमैला व्यवस्थापन नियमावली, २०७० ले तोकेबमोजिम गर्नुपर्नेछ ।
- ख. अस्पतालबाट निष्कासन हुने सामान्य तथा चिकित्साजन्य फोहरमैलाको प्रकृतिअनुसार श्रोत मै अलग अलग छुट्याउने, सङ्कलन तथा विसर्जन गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- ग. अस्पतालबाट श्रृजित संक्रमणजन्य फोहरलाई निःसंक्रमण गरेर अन्तिम व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ ।
- घ. अस्पतालमा मर्करीयुक्त उपकरणको सट्टा डिजिटल प्रविधियुक्त उपकरण प्रयोग गर्नुपर्नेछ ।
९. जनशक्ति सम्बन्धी व्यवस्था: (१) अस्पतालमा १५ शैया अस्पतालको लागि सङ्घीय स्वास्थ्य मन्त्रालयले तोके अनुसार देहाय बमोजिमको जनशक्ति रहनेछन् ।

क्र.सं. पद

तह

सेवा

समूह/उपसमूह

संख्या

१	मेडिकल सुपरिटेन्डेण्ट (कन्सल्टेन्ट मेडिकल जनरलिष्ट/वरिष्ठ कन्सल्टेन्ट मेडिकल जनरलिष्ट)	नवौं/दशौं	स्वास्थ्य	मेडिकल जनरलिस्ट	१
२	मेडिकल अधिकृत	आठौं	स्वास्थ्य	जनरल हेल्थ सर्भिस	२
३	हेल्थ असिष्टेन्ट	पाँचौं/छैठौं/सातौं	स्वास्थ्य	हेल्थ इन्स्पेक्सन	४
४	स्टाफ नर्स	पाँचौं/छैठौं/सातौं	स्वास्थ्य	जनरल नर्सिङ्ग	६
७	कविराज	पाँचौं/छैठौं/सातौं	स्वास्थ्य	आयुर्वेद	१
८	फार्मसी सहायक	पाँचौं/छैठौं/सातौं	स्वास्थ्य	फार्मसी	१
९	ल्याब टेक्निसियन	पाँचौं/छैठौं/सातौं	स्वास्थ्य	मेडिकल ल्याब टेक्नोलोजी	१
१०	रेडियोग्राफर	पाँचौं/छैठौं/सातौं	स्वास्थ्य	रेडियोग्राफी	१
११	डेन्टल हाइजिनिष्ट	चौथो/पाँचौं/छैठौं	स्वास्थ्य	डेन्टिष्ट्री	१
१२	अप्यथ्याल्मिक सहायक	चौथो/पाँचौं/छैठौं	स्वास्थ्य	अप्यथ्याल्मोलोजी	१
१३	प्रशासन सहायक	पाँचौं	प्रशासन	सामान्य प्रशासन/विविध	१
१४	कार्यालय सहयोगी	श्रेणीविहिन	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	६
१५	सरसफाइकर्मी (स्वीपर)	श्रेणीविहिन	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	३
	जम्मा				२९

(२) अस्पतालमा कार्यरत कर्मचारीहरूको तलब, भत्ता तथा अन्य सुविधाहरू प्रचलित कानूनले व्यवस्था गरे अनुसार हुनेछ ।

(३)

(३) संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण नगरी अस्पतालको स्थायी दरबन्दी सिर्जना गर्न पाइने छैन ।

(४) संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण भई दरबन्दी बमोजिमका कर्मचारीको पदपूर्ति नहुँदासम्म गाउँपालिकाले आवश्यक संख्यामा कर्मचारी खटाउन सक्नेछ र यसरी खटाइएका कर्मचारीलाई अस्पतालले काममा लगाउनु पर्नेछ ।

(५) अस्पतालको स्वीकृत दरबन्दीमा रहेका कर्मचारीहरूको सेवाका शर्त, सुविधा, वृत्ति विकास, आचरण र दण्ड सजाय सम्बन्धी व्यवस्था स्थानीय सेवा सम्बन्धी कानून बमोजिम हुनेछ । ०

(६) मेडिकल अधिकृत तथा विशेषज्ञ चिकित्सक पदको काम करार सेवाबाट गराउँदा अस्पतालले आफ्नो आन्तरिक स्रोतबाट प्रचलित स्केलका अतिरिक्त जोखिम भत्ता, आवास, सञ्चार, यातायात/इन्धन, भान्से लगायतका थप सुविधा उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

(७) उपदफा (४) बमोजिम खटाइएका कर्मचारीहरूको तलब, भत्ता तथा अन्य सुविधा र उपदफा (६) बमोजिमको थप सुविधा अस्पताल आत्मनिर्भर नहुँदासम्मका लागि कार्यापालिकाको निर्णय बमोजिम गाउँपालिकाले अनुदानका रूपमा उपलब्ध सक्नेछ ।

(८) अस्पतालको सेवालार्इ गुणस्तरीय बनाउन र कर्मचारीलाई कामप्रति प्रोत्साहित गर्न अस्पतालको आन्तरिक आम्दानीको श्रोतले भ्याएसम्म समितिले कर्मचारीलाई थप प्रोत्साहनको व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(९) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि अस्पतालबाट चिकित्सकीय सेवा सञ्चालन गर्दाका बखत वा सेवाको विस्तार गर्दा आवश्यक जनशक्ति गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयले कार्यालयमा रहेका स्थायी तथा करार सेवाका मौजुदा कर्मचारी खटाउन सक्नेछ । मौजुदा कर्मचारीबाट अपुग हुने भएमा वा विशेषज्ञ सेवाको वा अन्य कर्मचारी प्रयास नभएमा गाउँपालिकाकाले करार सेवा जनशक्ति छनौट गरी वा दैनिक ज्यालदारीमा खटाउन सक्नेछ ।

(१०) समितिले गरेका नीतिगत, कानुनी एवं संस्थागत महत्वपूर्ण निर्णय, कर्मचारी भर्ना, नियुक्ती, अवकाशसँग सम्बन्धित विषय र गाउँपालिकाको सञ्चित कोषबाट व्ययभार हुने गरी भएका निर्णयहरू गाउँ कार्यपालिकाबाट अनुमोदन गराउनु पर्नेछ ।

१०. औजार तथा उपकरण सम्बन्धी व्यवस्था: (१) अस्पताल सञ्चालनको लागि आवश्यक औजार तथा उपकरण स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन मापदण्ड, २०७८ मा भएको व्यवस्थाअनुसार हुनु पर्नेछ ।

(२) अस्पताल सेवाको विस्तार, उपलब्ध दक्ष जनशक्ति तथा आवश्यकताका आधारमा थप औजार तथा उपकरणको व्यवस्था गर्न सकिनेछ ।

परिच्छेद-३

अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको गठन

११. अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको गठन: (१) अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्नको लागि देहायबमोजिमको अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको गठन हुनेछ:

क. गाउँपालिकाका अध्यक्ष	- अध्यक्ष
ख. गाउँपालिकाका उपाध्यक्ष	- सदस्य
ग. प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	- सदस्य
घ. सामाजिक विकास समितिका संयोजक	- सदस्य
ङ. अस्पताल रहेको वडाका वडा अध्यक्ष	- सदस्य
च. स्थानीय समाजसेवी वा सम्बन्धित विषयमा अनुभव प्राप्त व्यक्ति मध्येबाट अध्यक्षले मनोनयन गरेको एकजना व्यक्ति	- सदस्य
छ. सार्वजनिक पद धारण गरी कम्तिमा ५ (पाँच) वर्षको अनुभव प्राप्त गरी निवृत्त भएको व्यक्ति मध्येबाट कार्यपालिकाले तोकेको व्यक्ति	- सदस्य
ज. स्वास्थ्य शाखा प्रमुख	- सदस्य
झ. दलित, आदिवासी, जनजाति, अल्पसंख्यक मध्येबाट समितिले मनोनित गरेको व्यक्ति	- सदस्य
ञ. मेडिकल सुपरिटेन्डेन्ट	- सचिव

(२) अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिमा मनोनित सदस्यहरूको पदावधि दुई वर्षको हुनेछ ।

(३) अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको बैठक महिनामा कम्तिमा एक पटक बस्नेछ र आवश्यकता अनुसार थप पटक पनि बस्न सक्नेछ ।

(४) समितिको बैठक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।

(५) समितिको बैठक बस्नुभन्दा कम्तीमा चौविस घण्टा अगावै समितिका सदस्य सचिवले बैठकमा छलफल हुने विषयहरू सहितको जानकारी सबै सदस्यहरूलाई दिनुपर्नेछ ।

(६) समितिका सदस्यहरूमध्ये कम्तीमा एकाउन्न प्रतिशत सदस्यहरूको उपस्थिति भएमा बैठकको लागि गणपुरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(७) बैठकको निर्णय सर्वसम्मतिबाट गरिनेछ । सर्वसम्मत हुन नसकेमा समितिको बैठकमा उपस्थित सदस्यहरूको बहुमतको आधारमा निर्णय गरिनेछ । मत बराबर भएमा अध्यक्षको मत निर्णायक मानिनेछ ।

(८) बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछन् । अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले र अध्यक्ष उपाध्यक्ष दुवै अनुपस्थित भएमा मर्यादाक्रममा माथि रहेका सदस्यले अध्यक्षता गर्नेछन् ।

(९) अस्पताल सञ्चालन हुँदाका बखत वा मेडिकल अधिकृतको व्यवस्था नहुँदासम्मका लागि कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारी मध्येबाट कार्यपालिकाले तोकेको स्वास्थ्य सेवाको अधिकृतस्तरको कर्मचारीलाई अस्पताल प्रमुखको जिम्मेवारी दिई समितिको सचिवको समेत जिम्मेवारी दिने ।

(९) समितिको निर्णय समितिका ० सचिवले प्रमाणित गर्नेछन् ।

(१०) समितिले आवश्यक ठानेमा स्वास्थ्य सम्बन्धी विशेषज्ञता हासिल गरेका व्यक्तिलाई आमन्त्रित सदस्यका रूपमा बैठकमा बोलाउन सक्नेछ ।

(११) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरेबमोजिम हुनेछ ।

(१२) समितिको बैठकमा उपस्थित सदस्यहरूलाई कार्यपालिका बैठक सरहको भत्ता दिन सकिनेछ ।

१२. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ: (१) अस्पताललाई ०व्यवस्थित ढङ्गबाट सञ्चालन गर्नको लागि अत्यावश्यक नीतिगत, कानूनी एवं संस्थागत व्यवस्थाको लागि उपयुक्त निर्णय गरी प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत मार्फत गाउँ कार्यपालिकामा पेश गर्ने ।

(२) मापदण्ड अनुसार भौतिक संरचना निर्माण, जनशक्ति व्यवस्थापन, औजार तथा उपकरणको व्यवस्थापन लगायतका कार्यहरू गर्न आवश्यक सहकार्य, समन्वय र सहजिकरण गर्ने ।

(३) अस्पताल सञ्चालनको लागि गाउँपालिकाले दिएको निर्देशनहरू र स्वीकृत कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन गर्ने तथा गराउने ।

(४) अस्पतालको भौतिक, आर्थिक, सामाजिक एवं संस्थागत वातावरणलाई स्वस्थ एवं स्वच्छ तुल्याउने ।

(५) अस्पतालको सेवा प्रवाहमा आएका गुनासाहरूको उचित सम्बोधन र व्यवस्थापन गर्ने ।

(६) गुणस्तरीय र सर्वसुलभ स्वास्थ्य सेवाका लागि आवश्यक अन्य कार्य ।

(७) अस्पतालको नियमित सञ्चालन र व्यवस्थापनको लागि श्रोत जुटाउन पहल गर्ने, वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार गरी गाउँपालिकामा पेश गर्ने ।

(८) स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधा सम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड कार्यान्वयनको सुनिश्चितताको लागि आवश्यक प्रवन्ध मिलाउने ।

(९) अस्पतालले प्रदान गर्ने सेवाको शुल्क निर्धारणका लागि गाउँ कार्यपालिकामा सिफारिस गर्ने ।

(१०) अति विपन्न, असहाय, बेवारिसे तथा असहाय विरामीहरूलाई निःशुल्क उपचारको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।

(११) स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउने र नियमित अनुगमन गर्ने ।

(१२) अस्पताल सञ्चालन कोषको परिचालन तथा व्यवस्थापन गर्ने ।

(१३) अस्पतालमा आवश्यक जनशक्तिको अनुमान, कर्मचारीको सेवाका शर्त तथा सुविधाहरूको व्यवस्थाका लागि गाउँपालिकामा सिफारिस गर्ने ।

(१४) गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा सुनिश्चित गर्न अस्पतालमा कार्यरत जनशक्तिहरूलाई कार्य गर्न अनुकूल र सुरक्षित वातावरण सिर्जना गर्ने, उत्कृष्ट कार्यसम्पादनका लागि प्रोत्साहित गर्ने ।

(१५) स्वास्थ्य सेवाको पहुँचबाट बञ्चित स्थानीय समुदायलाई स्वास्थ्य सेवाको पहुँच सुनिश्चित गर्न आवश्यक कार्यहरू गर्ने ।

(१६) भौगोलिक अवस्था, अल्पसंख्यक, आदिवासी, जनजाति, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, अति विपन्न, बालबालिका, किशोरकिशोरी, महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविका, हिंसा पिडित महिलाहरूलाई मध्यनजरमा राखेर अस्पतालको प्राथमिकता तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी लागु गर्ने ।

(१७) नेपाल सरकारको राष्ट्रिय स्वास्थ्य कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउन सहयोग गर्ने ।

(१८) अस्पतालले प्रदान गरेका सेवाहरू तथा वित्तीय प्रगति प्रतिवेदन तयार गरी गाउँपालिकामा पेश गर्ने ।

परिच्छेद- ४

अस्पताल सञ्चालन कोष सम्बन्धी व्यवस्था

१३. अस्पताल सञ्चालनको लागि कोषको व्यवस्था: (१) अस्पताल सञ्चालनका लागि एक कोषको स्थापना गरिनेछ जसमा देहायबमोजिमको रकम जम्मा हुनेछ:

क. नेपाल सरकार तथा लुम्बिनी प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने रकम ।

- ख. गाउँपालिकाबाट प्राप्त हुने अनुदान रकम ।
- ग. अस्पतालले लिने सेवा शुल्क बापत जम्मा भएको रकम ।
- घ. कुनै व्यक्ति, संघ, संस्था, कुनै स्वदेशी विदेशी दाता, गुठीबाट प्राप्त रकम ।
- ङ. अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिको पहलमा जम्मा भएको रकम ।
- च. एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालनबाट जम्मा भएको रकम ।
- छ. अस्पतालको सम्पत्ति भाडामा दिएबापत जम्मा हुने रकम ।
- ज. गैर सरकारी संस्था तथा वैदेशिक निकायबाट अनुदान बापत प्राप्त रकम ।
- झ. अन्य श्रोतबाट प्राप्त रकम ।
- (२) कोषमा जम्मा भएको रकम नेपाल राष्ट्र बैंकबाट मान्यता प्राप्त वाणिज्य बैंकमा खाता खोली जम्मा गरिनेछ ।
- (३) अस्पतालबाट सेवा प्रदान गरेबापत जम्मा भएको सेवा शुल्क सम्भव भएसम्म सोहि दिन र सम्भव नभए भोलिपल्ट कोषको बैंक खातामा जम्मा गर्नुपर्नेछ ।
- (४) उपदफा (२) बमोजिम खोलिएको बैंक खाताको सञ्चालन अस्पतालका मेडिकल सुपरिन्टेन्डेन्ट र लेखा हेर्ने जिम्मेवारी प्राप्त कर्मचारीको संयुक्त दस्तखतबाट सञ्चालन हुनेछ ।
- (५) कोषमा जम्मा भएको रकम देहायबमोजिमका क्षेत्रहरूमा खर्च गर्न सकिनेछः
- क. अस्पतालको स्वीकृत दरबन्दीमा रहेका कर्मचारीहरूको तलब, भत्ता तथा अन्य सुविधाहरू ।
- ख. करार तथा ज्यालादारीमा कार्यरत कर्मचारीहरूको पारिश्रमिक ।
- ग. औषधी, औजार तथा उपकरण खरिद ।
- घ. अस्पताललाई आवश्यक पर्ने मेशिनरी खरिद ।
- ङ. अस्पतालको मापदण्ड बमोजिमका भौतिक पूर्वाधार निर्माण ।
- च. अस्पतालको भौतिक संरचना, मेशिनरी, औजार तथा उपकरणको मर्मत सम्भार ।
- छ. खानेपानी, विद्युत, सञ्चार, इन्टरनेटको महशुल भुक्तानी ।
- ज. अस्पतालमा कार्यरत चिकित्सक, नर्स, स्वास्थ्यकर्मी तथा अन्य कर्मचारीहरूलाई प्रोत्साहन तथा पुरस्कार वितरण ।
- झ. अस्पतालमा कार्यरत चिकित्सक, नर्स, स्वास्थ्यकर्मी तथा अन्य कर्मचारीहरूको रात्रीकालिन ड्युटीको भत्ता तथा अन्य सुविधा ।
- ञ. ०वैठक बैठक सञ्चालन खर्च ।
- ट. अस्पतालको स्वामित्वमा रहेका एम्बुलेन्स तथा सवारी साधनहरूको इन्धन तथा मर्मत सम्भार खर्च ।
- ठ. अस्पताल सञ्चालनका लागि आवश्यक कम्प्युटर, प्रिन्टर, मोबाइल तथा टेलिफोन सेट, मसलन्द, फर्निचर तथा अन्य कार्यालय सामग्री खरिद र प्रशासनिक खर्च ।
- ड. अस्पतालमा कार्यरत कर्मचारीहरूको दैनिक तथा भ्रमण भत्ता ।
- ढ. अस्पताललाई आवश्यक परेको परामर्श सेवा ।
- ण. अस्पताल सञ्चालनको लागि अत्यावश्यक अन्य खर्च ।
- (६) कोषको आम्दानी तथा खर्चको लेखा महालेखा परीक्षकको कार्यालयले तोकेको ढाँचामा राख्नु पर्नेछ ।
- (७) कोषको आम्दानी तथा खर्चको व्यवस्थित लेखा सम्बन्धी अभिलेख राख्ने जिम्मेवारी लेखा उत्तरदायी कर्मचारीको हुनेछ ।
- (८) अस्पतालको आम्दानी र खर्चको अभिलेख, आम्दानी र खर्चको कार्यविधि, लेखा अभिलेखको सिद्धान्त, आर्थिक विवरणको तयारी, सम्पत्तिको अभिलेख तथा जिन्सी व्यवस्थापन, आयव्यय तथा सम्पत्तिको विवरण तयारी आन्तरिक लेखापरीक्षणको सिद्धान्त, बेरुजु अभिलेख, बेरुजु फछ्यौट लगायतका विषयहरू प्रचलित आर्थिक कार्यविधि सम्बन्धी कानून बमोजिम हुनेछ ।
- (९) अस्पताललाई आवश्यक पर्ने निर्माण, मालसामान, परामर्श सेवा, औजार तथा उपकरण र अन्य सेवाको खरिद सम्बन्धी प्रक्रिया सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ र सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ बमोजिम गर्नुपर्नेछ ।
- (१०) अस्पतालको आम्दानी तथा खर्चको लेखा प्रणालीलाई सफ्टवेयरको विकास गरी अद्यावधिक गरिनेछ ।

१४. अस्पतालको सेवा शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था: (१) अस्पतालले प्रदान गर्ने तपसिल बमोजिमका सेवाहरूको सेवा शुल्क लगाउन सक्नेछ:

क. नाम दर्ता शुल्क

क. प्रयोगशाला सेवा शुल्क

ख. एक्स-रे, भिडियो एक्स-रे तथा अन्य रेडियो इमेजिङ्ग सेवा

ग. बिरामी भर्ना शुल्क

घ. सल्यक्रियाको सेवा शुल्क

ङ. सिफारिस दस्तुरहरू

च. विभिन्न स्वास्थ्य सम्बन्धी शैक्षिक कार्यक्रम अन्तर्गत सेवाकालिन तालिम (On the Job Training-OJT) बापतको शुल्क

छ. एम्बुलेन्सको सेवा शुल्क

ज. शव बाहन सेवा शुल्क

झ. पोष्टमार्टम सेवा शुल्क

झ. अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिले शुल्क लिने भनि तोकिएका अन्य सेवाहरू ।

(२) अस्पतालले लिने सेवा शुल्कको निर्धारण अस्पताल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन समितिले निर्धारण गरी गाउँ कार्यपालिकाबाट अनुमोदन गराउनु पर्नेछ ।

(३) जेष्ठ नागरिक, क र ख वर्गका अपाङ्गता भएका, गर्भवती तथा सुत्केरी महिला, अति विपन्न नागरिक, असहाय तथा बेवारिसे नागरिकहरूलाई निःशुल्क सेवा दिने व्यवस्था मिलाउन सकिनेछ ।

(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुराहरू लेखिएको भएतापनि जनस्वास्थ्य ऐन, २०७५ ले आधारभूत स्वास्थ्य सेवा भनि तोकिएका देहायबमोजिमका सेवाहरू निःशुल्क प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ:

क. खोप सेवा

ख. एकिकृत नवजात शिशु तथा बालरोगको एकिकृत व्यवस्थापन सेवा, पोषण सेवा, गर्भवती, प्रसव तथा सुत्केरी सेवा, परिवार नियोजन, गर्भपतन तथा प्रजनन स्वास्थ्य जस्ता मातृ, नवजात शिशु तथा बाल स्वास्थ्य सेवा,

ग. सरुवा रोग सम्बन्धी सेवा

घ. नसर्ने रोग तथा विकलाङ्गता सम्बन्धी सेवा

ङ. मानसिक रोग सम्बन्धी सेवा

च. जेष्ठ नागरिक स्वास्थ्य सम्बन्धी सेवा

छ. सामान्य आकस्मिक अवस्थाका सेवा

ज. स्वास्थ्य प्रवर्द्धन सेवा

झ. आयुर्वेद तथा अन्य मान्यता प्राप्त बैकल्पिक स्वास्थ्य सेवा

ञ. नेपाल सरकारले राजपत्रमा सूचना जारी गरी तोकिएका अन्य सेवा ।

१५. लेखापरीक्षण सम्बन्धी व्यवस्था: (१) अस्पतालको कोषमा भएको आम्दानी तथा खर्चको गाउँपालिकाको आन्तरिक लेखापरीक्षकबाट आन्तरिक लेखापरीक्षण गराउनु पर्नेछ ।

(२) अस्पतालको कोषबाट भएको आम्दानी तथा खर्चको अन्तिम लेखापरीक्षण गाउँपालिकाको अन्तिम लेखापरीक्षणसँगै महालेखा परीक्षकको कार्यालयबाट गराउनु पर्नेछ ।

(३) अस्पताल कोषको आन्तरिक तथा अन्तिम लेखा परीक्षण प्रतिवेदन गाउँपालिकाबाट अनुमोदन गराउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद-५

विविध

१६. अस्पताल सूचना प्रणाली: (१) अस्पतालबाट प्रदान गरिएका सेवाहरू सम्बन्धी सबै तथ्याङ्कहरूको स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (HMIS) द्वारा निर्धारित ढाँचामा अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।

(२) अस्पतालले प्रदान गरेको सेवाको प्रतिवेदन निर्धारित ढाँचामा गाउँपालिका, स्वास्थ्य हेर्ने प्रदेश र सङ्घीय मन्त्रालय समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ ।

(३) अस्पतालले प्रदान गरेका सेवाहरूको प्रतिवेदन DHIS-2 मा नियमित रूपमा तोकिएको समयभित्रै प्रविष्ट गर्नुपर्नेछ ।

- (४) अस्पतालले प्रदान गर्ने सेवाहरूलाई अनलाइन प्रणालीमा दर्ता तथा अभिलेख राख्ने व्यवस्था गर्न सकिनेछ ।
- (५) अस्पतालबाट प्रदान गरिएका सबै सेवाहरूको अभिलेख राखि प्रतिवेदन गर्ने कार्यको जिम्मेवारी अस्पतालका मेडिकल सुपरीन्टेन्डेन्टले उपयुक्त ठहर्याएका कुनै कर्मचारीलाई दिन सक्नेछन् ।
- (६) अस्पतालले वर्षभरि प्रदान गरेको सेवाको वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी गाउँपालिकामा पेश गर्नुपर्नेछ ।
- १७. स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम:** (१) अस्पतालले स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम अन्तर्गत देहायबमोजिमको व्यवस्था गर्नुपर्नेछः
- क. स्वास्थ्य बीमा ऐन, २०७४ तथा स्वास्थ्य बीमा नियमावली, २०७८ बमोजिम अस्पतालले प्रथम सम्पर्क बिन्दुको रूपमा सम्पूर्ण सेवाहरू उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- ख. बीमित व्यक्तिको आवश्यकता अनुसारको सेवा उपलब्ध हुन नसकेको खण्डमा स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रमको अनुसूचिको ढाँचामा प्रेषण पुर्जा भरेर नजिकको सेवा प्रदायक अस्पतालमा पठाउनु पर्नेछ ।
- ग. अस्पतालले सेवा प्रदान गर्दा लागनसक्ने अनुमानित खर्च बारे बीमितलाई सेवा गर्नु अगाडी नै जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
- घ. अस्पतालले स्वास्थ्य बीमा सम्बन्धी सेवा उपलब्ध गराउँदा बीमितलाई शिष्टाचारपूर्वक व्यवहार गर्नुपर्नेछ । सम्झौता बमोजिमको सेवा सुविधाको प्याकेज गुणस्तरीय रूपमा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ र उक्त प्याकेज निरन्तर रूपमा उपलब्ध गराउने व्यवस्था सुनिश्चित गर्नुपर्नेछ ।
- ङ. अस्पतालले स्वास्थ्य बीमा सेवा बापतको मूल्य दावि गर्न स्वास्थ्य बीमा सूचना प्रणालीमा आवश्यक कागजात र बील समयमा नै प्रविष्ट गरिसक्नु पर्नेछ ।
- च. अस्पतालले अस्पताल परिसरभित्रै स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रमको औषधी वितरण कक्ष सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।
- छ. अस्पतालले स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रमका सेवाग्राहीहरूको लागि छुट्टै दर्ता तथा सोधपुछ कक्ष सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।
- (२) स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रमको लागि अस्पतालमा कार्यरत कर्मचारीहरूमध्येबाट एकजनालाई फोकल पर्सन तोक्नु पर्नेछ ।
- (३) स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न जनशक्ती अभाव हुन गएको अवस्थामा सोहि कार्यक्रमबाट व्ययभार हुने गरी सेवा करारमा कर्मचारी भर्ना गर्न सकिनेछ ।
- १८. प्रेषण सम्बन्धी व्यवस्था:** (१) उपचारको लागि आएको बिरामीलाई सेवा प्रदान गर्न नसकिने भई थप उपचारको लागि बिरामीलाई अन्यत्र पठाउनु पर्ने भएमा अस्पतालमा उपलब्ध सेवा प्रदान गरी थप उपचारका लागि तुरुन्त त्यस्तो बिरामीको उपचार सम्भव भएको अस्पतालमा प्रेषण गरी पठाउनु पर्नेछ । तर अस्पतालमा उक्त सेवा, जनशक्ति र उपचार हुने अवस्था हुँदा हुँदै प्रेषण गर्नु हुँदैन ।
- (२) अस्पतालले प्रेषण गर्ने अस्पतालहरूको पूर्व पहिचान गरी सो को सूचि अद्यावधिक राख्नु पर्दछ र प्रेषण गर्दा तत्काल सेवाको सुनिश्चितता गरेर मात्र पठाउनु पर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) बमोजिम प्रेषण गर्दा बिरामीको विवरण स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणालीले निर्दिष्ट गरेको प्रेषण पुर्जामा उल्लेख गरी प्रेषण भएर जाने अस्पताललाई पठाउनु पर्नेछ ।
- (४) बिरामीलाई अन्य स्वास्थ्य संस्थामा प्रेषण गर्दा अस्पतालले प्रेषण मापदण्ड बमोजिमका न्यूनतम उपकरण र सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- (५) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि बिरामीको ईच्छा बमोजिम निजलाई पायक पर्ने अस्पतालमा प्रेषण गरी पठाउन बाधा पुग्ने छैन ।
- (६) अन्यत्र अस्पतालमा प्रेषण गरी पठाउँदा गर्भवती महिला, गम्भीर अवस्थाका बिरामी, बिपन्न नागरिक, जेष्ठ नागरिक र अपाङ्गलाई एम्बुलेन्स सेवामा सहूलियत प्रदान गर्न सकिनेछ ।
- (७) प्रेषण गरी पठाउँदा लाग्ने एम्बुलेन्सको सेवा शुल्क गाउँपालिकाले तोकेबमोजिम हुनेछ ।
- (८) प्रेषण भएर आएका बिरामीहरूलाई अस्पतालले अवस्था हेरी उपचारमा प्राथमिकिकरण गर्न सक्नेछ ।
- (९) अस्पतालमा प्रेषण भई आएका बिरामीलाई डिस्चार्ज गर्दा फिर्ति प्रेषण पुर्जा भरेर पठाउने स्वास्थ्य संस्थालाई फिर्ता पठाउनु पर्नेछ ।
- (१०) अस्पतालमा भर्ना भएका बिरामीलाई डिस्चार्ज गर्दा देहायबमोजिमका विवरणहरू भरेर डिस्चार्ज पुर्जा दिनुपर्नेछः
- क. बिरामीको मूल दर्ता/ सेवा दर्ता नम्बर ।
- ख. बिरामीका प्रमुख समस्याहरू ।

ग. शारीरिक परीक्षण गर्दा प्राप्त रिपोर्टको अवस्था ।

घ. तत्काल गरिएको परीक्षणको सारांश ।

ङ. उपचारको क्रममा भेटिएका तथ्यहरू ।

च. उपचारको लागि अपनाइएका प्रक्रियाहरू ।

छ. उपचारको लागि अस्पतालमा रहेको अवधि ।

ज. उपचारको बिबरण ।

झ. डिस्चार्ज हुँदाको अवस्था, सो समयमा दिइएको निर्देशन तथा पोषण सम्बन्धी सरसल्लाह, व्यायाम, उपचार पद्धति, औषधीको मात्रा, प्रक्रिया तथा अवधि ।

ञ. पुनः आउनु पर्ने वा नपर्ने जानकारी ।

ट. निदानात्मक परीक्षणको नतिजाहरूको सारांश ।

ठ. अन्य आवश्यक कुराहरू ।

१९. एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था: (१) अस्पतालले आफ्नै श्रोतबाट वा अन्य संघ संस्थाको सहयोग र साझेदारीमा एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

(२) अस्पतालले एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गर्दा राष्ट्रिय एम्बुलेन्स सञ्चालन निर्देशिका, २०७८ ले गरेको व्यवस्थाको पूर्ण पालना गर्नुपर्नेछ ।

(३) एम्बुलेन्स सेवा चौविसै घण्टा उपलब्ध हुने गरी अस्पताल परिसरभित्रै रहने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

(४) एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन बापत गाउँपालिकाले निर्धारण गरेको दरमा सेवाशुल्क लिन सकिनेछ । गाउँपालिकाले निर्धारण नगरेको अवस्थामा अस्पताल आफैले निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

(५) समितिले गर्भवती तथा सुत्केरी महिला, जेष्ठ नागरिक, अति विपन्न, अपाङ्ग, असहाय तथा बेवारिसे बिरामीहरूलाई निःशुल्क सेवा दिने व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ ।

(६) एम्बुलेन्स सञ्चालनबाट प्राप्त रकम अस्पतालको कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

(७) एम्बुलेन्स चालकको योग्यता, सेवाको शर्त र पारिश्रमिक सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था समितिले निर्धारण गर्नेछ ।

(८) एम्बुलेन्स सञ्चालनबाट सङ्कलित रकमको दश प्रतिशतका दरले चालकलाई प्रोत्साहन रकम प्रदान गर्न सकिनेछ ।

२०. साझेदारी गर्न सक्ने: अस्पतालले सेवालार्इ व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन अस्पतालको स्तरोन्नति, सरसफाई तथा फोहरमैला व्यवस्थापन, क्यान्टिन, सुरक्षा व्यवस्था, लन्ड्री व्यवस्था, एम्बुलेन्स तथा शववाहन सेवा लगायतका सेवा व्यवस्थापन गर्न र विशेषज्ञ सेवा सञ्चालन गर्न अस्पतालसँग समन्वय गरी आवश्यकता अनुसार प्रचलित कानूनबमोजिम सामुदायिक, सरकारी, गैर सरकारी तथा निजी स्वास्थ्य संस्था र साझेदार निकायसँग सम्झौता वा साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिनेछ ।

२१. निर्देशन पालना गर्नु पर्ने: अस्पतालले प्रदान गर्ने सेवालार्इ गुणस्तरीय, सर्वसुलभ र सेवाग्राहीमैत्री बनाउन तथा अस्पताल सञ्चालनसँग सम्बन्धित विषयमा गाउँ कार्यपालिकाले समय समयमा निर्देशन दिन सक्नेछ र त्यसको पालना गर्नु अस्पतालको दायित्व हुनेछ ।

२२. गाउँपालिकालार्इ आर्थिक दायित्व सिर्जना गर्न नहुने: गाउँपालिकाको पूर्व स्वीकृतिबिना गाउँपालिकाको नाममा आर्थिक दायित्व सिर्जना हुने कुनै कार्य गर्न पाइने छैन ।

२३. अधिकार प्रत्यायोजन: यस कार्यविधि तथा प्रचलित कानून बमोजिम समितिलार्इ प्राप्त केही अधिकार सदस्य सचिवलार्इ प्रत्यायोजन गर्न सकिनेछ ।

२४. सम्पत्ति तथा दायित्व अस्पतालको हुने: (१) स्तरोन्नति भएपछि पुरन्धार स्वास्थ्य चौकी, दाङको नाममा रहेको चल अचल सम्पत्ति तथा दायित्व स्वतः बबई आधारभूत अस्पतालको नाममा सन्नेछ ।

२५. व्याख्या गर्ने तथा बाधा अडकाउ फुकाउने अधिकार: यस कार्यविधि कार्यन्वयनको क्रममा कुनै बाधा अडकाउ आइपरेमा त्यसको व्याख्या गर्ने तथा बाधा अडकाउ फुकाउने अधिकार गाउँ कार्यपालिकालार्इ हुनेछ ।

२६. कार्यविधिमा हेरफेर तथा संशोधन: यस कार्यविधिमा भएका कुनै विषयहरूमा हेरफेर तथा संशोधन गर्नु परेमा गाउँ कार्यपालिकाले गर्नेछ ।

२७. बाझिएको हदसम्म अमान्य हुने: यस कार्यविधिमा लेखिएका कुनै कुरा प्रचलित नेपाल कानूनसँग बाझिएको खण्डमा स्वतः अमान्य हुनेछ ।

२८. बचाउ र खारेजी: पुरन्धार स्वास्थ्य चौकी, दाङको नामबाट गरेका कार्यहरू र सो सँग सम्बन्धित निर्णयहरू यसै कार्यविधि बमोजिम भएको मानिनेछ ।

प्रमाणीकरण मिति: २०८२।१०।०६

आज्ञाले,
जोखिम वली
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची-१
(दफा ३ को उपदफा (३) सँग सम्बन्धित)
अस्पतालको छाप

अनुसूची-२
(दफा ३ को उपदफा (४) सँग सम्बन्धित)
अस्पतालको लेटर प्याडको नमूना

पत्र संख्या:
चलानी नः

बबई गाउँपालिका
Babai Rural Municipality
बबई आधारभूत अस्पताल
Babai Basic Hospital
बबई-३ हंसपुर दाङ, लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल
Babai-3 Hanspur Dang, Lumbini Province,

मिति:
नेपाल सम्बत्

विषयः

श्रीः

अनुसूचि-३
(दफा ५ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)
अस्पतालको संगठनात्मक संरचना

